

Bohumila BAŠTECKÁ a kol., Psychosociální krizová spolupráce, Praha: Grada Publishing, a. s., 2013, 317 s.,

ISBN 978-80-247-4195-6.

Publikace „Psychosociální krizová spolupráce“ zpracovaná autorským kolektivem pod vedením Bohumily Baštecké volně navazuje na publikaci „Terénní krizová práce. Psychosociální intervenční týmy (Praha: Grada Publishing, a. s., 2005, 299s., ISBN 80-247-0708-X)“. Kontinuita a provázanost obou knih je zřejmá z témat, která jsou zpracována. Obecně lze říci, že přibližně polovina textu „Psychosociální krizová spolupráce“ rozpracovává vybraná témata předchozí knihy do větších podrobností a sleduje jejich vzájemnou interakci. Jedná se například o vnímání neštěstí a traumatizujících událostí, otázky kulturních a etnických rozdílů. Zatímco první publikace autorského kolektivu pod vedením Bohumily Baštecké reagovala na vznikající činnost v oblastech první psychické a sociální pomoci, etablování a fungování prvních psychosociálních intervenčních týmů a reflektovala je, lze nalézt v nově předložené publikaci hlubší rozbor jednotlivých témat.

V podtextu je patrná linie „Standardů psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek (2010)“. Z textu lze vnímat etický přístup, zkoumání lidského jednání z hlediska spolupráce a pomoci při mimořádných událostech a neštěstích. Psychosociální krizová pomoc a spolupráce, nebo jak uvádí sama autorka v úvodní části na str. 11, „pomoc lidem, rodinám, skupinám, organizacím a obcím při a po (hromadných) neštěstích“ je nově vznikající mezioborová disciplína. Právě na multidisciplinaritu je v textu kladen značný důraz. Publikace je tvořena šesti základními kapitolami, které jsou dále členěny na dílčí podkapitoly.

Kapitola první s názvem „Neštěstí, pomoc a spolupráce jako odvěká lidská zkušenost“ využívá poznatků vědních disciplín ve vztahu k předmětnému tématu. Jsou zde akcentována témata spirituality, vlastního přesahu člověka, a to z pohledu antropologie, náboženství a filosofie ve vztahu k vnímání neštěstí. Prostor je rovněž věnován neštěstí ve vztahu k jedinci či kolektivu. Dále je řešen vztah komunit, skupin a vztahy společenství při neštěstích. Objevuje se základní myšlenka podpory „zvenčí“ (spolupráce) jedince a společenství při zvládání neštěstí (vzájemná pomoc přirozeného společenství).

Druhá kapitola se zabývá neštěstím z pohledu různých terminologických přístupů a odlišností, z hlediska času, změn, hrozeb a rizik. Jsou zde vedle sebe postavena pojmosloví sociální oblasti, např. tíseň, nouze, tíživá životní situace, neodkladnost atp., a pojmosloví bezpečnostní oblasti, např. hrozba, zranitelnost, hodnota, riziko, krizové řízení atp. Zde je příkladně ukázán prvek mezioborovosti. Z hlediska hodnot je spojujícím prvkem hodnota lidské důstojnosti. Hodnotu lidské důstojnosti však explicitně v bezpečnostní oblasti v české legislativě nelze nalézt. V kapitole jsou shrnuty základní prvky připravenosti jednotlivých resortů na mimořádné události v kontextu vnitřní bezpečnosti státu. Jedná se především o resort Ministerstva vnitra ČR, Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, dále o vzájemnou spolupráci v rámci integrovaného záchranného systému a krizového řízení.

Vlastní vymezení psychosociální krizové pomoci je obsaženo ve třetí kapitole. Text této kapitoly, jak udává sama autorka na str. 163, je rozšířeným textem „Standardů psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek (2010)“. „Psychosociální krizová pomoc neboli psychosociální pomoc lidem, rodinám, obcím a organizacím zasaženým (hromadnými)

neštěstími či mimořádnou událostí má svoje vymezení, povahu, cíle a podoby, je určována hodnotami a sdílána lidmi v různých rolích a profesích a v charakteristických souřadnicích.“

Čtvrtá kapitola s názvem „Oblasti, kterým dnes věnujeme zvláštní pozornost“ se zabývá čtyřmi dílčími aktuálními tématy. Prvním podtématem jsou strategie a techniky zaměřené na komunitu, které jsou nezbytné pro porozumění fungování ve společenství před, při i po mimořádné události. Vzhledem k prudkému vývoji a změnám ve společnosti (funkce rodiny, jedinců, etnik aj.) je nezbytné reflektovat dříve užívané mechanismy. Dalším podtématem této kapitoly jsou média a jejich úloha v souvislosti s neštěstími. Mimořádné události jsou pro sdělovací prostředky značně zajímavým tématem. Je to velice citlivá oblast počínaje zasaženými osobami mimořádnou událostí, přes novináře až k přijímajícímu publiku. Třetím podtématem je aktuální problematika migrantů a kulturních kompetencí. Je zde popsána migrace, integrace migrantů a uprchlictví v České republice v kontextu Evropské unie. V návaznosti na stav migrantů je koncipována část psychosociálních specifík integrace migrantů do hostitelské společnosti. V textu je kladen důraz na tři prvky - legislativní a politický kontext života migranta, psychosociální faktory a kvalifikace samotného profesionála, které jsou nezbytné k pochopení a kulturní kompetenci při pomoci migrantům. Je důležité umět pozitivně zacházet s rozdíly a nabízet účinnou pomoc. Posledním podtématem je účelnost a účinnost pomoci, měření a hodnocení. Oproti předchozím částem je text spíše popisem metodologického zkoumání, které není zcela v souvislostech a stylu již předloženého textu.

Příklad konkrétní mimořádné události ukazuje pátá kapitola na situaci železničního neštěstí u Studénky v srpnu 2008. Průběh a dopad železničního neštěstí je zde popsán představiteli různých skupin zasažených osob, a nabízí tak vlastní zamyšlení (a povzbuzení) nad možnostmi jednotlivce, jak v takové situaci pomáhat.

Závěrečná kapitola je zaměřena na psychosociální krizovou spolupráci jako profesi. Text shrnuje opory a výhledy psychosociální krizové pomoci a spolupráce jako mezioborové profese. Obsahuje závěrečné shrnutí problematiky s důrazem na společenství a člověka ve vztazích a sebepřesahu v souvislostech neštěstí. V návaznosti na to je uvedena myšlenka systémové a systematické reflexe v podobě výzkumů (s. 278). Zdůrazněna je věcná stránka tématu psychosociální spolupráce s poznámkou k politickým souvislostem pomáhání tak, aby nedocházelo pouze ke krátkodobé populistické politické pomoci. Vedle pomoci akutní a krátkodobé je tuto formu nezbytné doplnit o dlouhodobou spolupráci.

Recenzovaná publikace autorského kolektivu pod vedením Bohumily Baštecké zdařilým způsobem reflektuje téma psychosociální krizové spolupráce na základě nejnovějších poznatků a dostupných literárních pramenů. Z formální stránky se jedná o přehlednou a logicky strukturovanou knihu, která je náležitě vybavena citačním aparátem, konkrétními příklady i fotografiemi. Nesourodě působí dílčí seznamy literatury v kapitolách 1 a 4, neboť souhrnný přehled literatury je uveden v samostatné kapitole. Z obsahového hlediska je patrný důraz na podporu a vlastní zdroje jedince a místního společenství při vyrovnávání se s mimořádnou událostí. Nejedná se tedy o pasivní odkázání se na pomoc, ale jde především o aktivní spolupráci se zasaženým jedincem či společenstvím. V publikaci jsou na kazuistikách, které vhodně doplňují odborný text, doloženy konkrétní prožitky a postupy zasažených osob. Zpracování nejnovějších poznatků tak umožňuje reflektovat „Standardy psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek (2010)“.

Souhrnem lze text charakterizovat jako tzv. princip komunitní psychosociální spolupráce při mimořádných událostech (a krizových stavech). Pojetí B. Baštecké a autorského kolektivu

zdůrazňuje myšlenku svépomoci, občanské pomoci a spolupráce jako partnerského vztahu při pomáhání. Kniha je odborným textem pro pracovníky zabývající se sociální prací a bezpečnostním systémem z hlediska psychosociální spolupráce, ale je především povzbuzením pro každého občana k aktivnímu smysluplnému zapojení se do psychosociální pomoci. Důležitým aspektem publikace je rovněž filosofická a spirituální dimenze vnímání dané problematiky. Toto pojetí tak přispívá k holistickému pojetí zpracované publikace s odlišením „dělat věci správně“ (do things right) a „dělat správnou věc“ (do the right thing).

Štěpán Kavan

(TF JU, stepan.kavan@email.cz)